

ДО ПИТАННЯ ПЕРСПЕКТИВ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВОГО ЗВ'ЯЗКУ МІЖ ПЕНСІЙНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ І СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ

©2018 МОВЧУН С. В.

УДК 336.5:364.054:330.3

Мовчун С. В. До питання перспектив реалізації причинно-наслідкового зв'язку між пенсійним забезпеченням і соціально-економічним розвитком

Мета статті полягає в пошуку шляхів реалізації причинно-наслідкового зв'язку пенсійним забезпеченням і соціально-економічним розвитком держави. Проаналізовано зв'язок між економічними функціями та принципами держави, що мають прямий вплив на пенсійне забезпечення та соціально-економічний розвиток. На основі проведеного аналізу зроблено висновок, що в Україні відсутнє гармонійне поєднання економічних функцій і принципів держави. Обґрунтовано, що розрахунок коефіцієнта заміщення заробітної плати не відповідає міжнародним нормам і не враховує гарантований коефіцієнт заміщення втраченого доходу, який впливає на розмір пенсійних виплат. Запропоновано розширити термінологічний апарат за рахунок введення в науковий обіг таких понять, як «адекватна пенсія» та «сталість пенсійної системи».

Ключові слова: принципи та функції держави, пенсійне забезпечення, адекватна пенсія, соціальний захист, сталість пенсійної системи, коефіцієнт заміщення.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 10.

Мовчун Світлана Вікторівна – науковий співробітник відділу прямого оподаткування Науково-дослідного центру проблем оподаткування та фінансового права, Науково-дослідний інститут фіскальної політики Університету державної фіскальної служби України (вул. Університетська, 31, Ірпін, Київська область, 08201, Україна)

E-mail: movsvetlana@ukr.net

УДК 336.5:364.054:330.3

UDC 336.5:364.054:330.3

Мовчун С. В. К вопросу перспектив реализации причинно-следственной связи между пенсионным обеспечением и социально-экономическим развитием

Movchun S. V. On the Issue of Prospects for Realization of the Causal Relation Between Pension Provision and Socio-Economic Development

Целью статьи является поиск путей реализации причинно-следственной связи между пенсионным обеспечением и социально-экономическим развитием государства. Проанализирована связь между экономическими функциями и принципами государства, которые непосредственно влияют на пенсионное обеспечение и социально-экономическое развитие. На основании проведенного анализа сделан вывод, что в Украине отсутствует гармоничное сочетание функций и принципов государства. Обосновано, что расчет коэффициента замещения заработной платы не отвечает международным нормам и не учитывает гарантированный коэффициент замещения потерянного дохода, который влияет на размер пенсионных выплат. Предложено расширить терминологический аппарат за счет введения в научный оборот понятий «адекватная пенсия» и «постоянство пенсионной системы».

Ключевые слова: принципы и функции государства, пенсионное обеспечение, адекватная пенсия, социальная защита, постоянство пенсионной системы, коэффициент замещения.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Библ.:** 10.

Мовчун Светлана Викторовна – научный сотрудник отдела прямого налогообложения Научно-исследовательского центра проблем налогообложения и финансового права, Научно-исследовательский институт фискальной политики Университета государственной фискальной службы Украины (ул. Университетская, 31, Ирпень, Киевская область, 08201, Украина)

E-mail: movsvetlana@ukr.net

The article is aimed at finding ways to realize the causal relation between pension provision and socio-economic development of the State. The relation between economic functions and principles of the State that directly impact both pension provision and socio-economic development is analyzed. On the basis of results of the carried out analysis a conclusion is drawn that there is no harmonious combination of functions and principles of the State in Ukraine. It is substantiated that the calculation of wage replacement coefficient does not meet international standards and does not take into account the guaranteed lost income replacement coefficient, which impacts the size of pension payments. The author suggests to expand the terminology apparatus by introduction of the scientific concepts of «adequate pension» and «constancy of pension system».

Keywords: principles and functions of the State, pension provision, adequate pension, social protection, permanence of the pension system, replacement coefficient.

Fig.: 1. **Tbl.:** 2. **Bibl.:** 10.

Movchun Svetlana V. – Research Associate of the Department of Direct Taxation of the Research Center for Tax and Financial Law, Research Institute of Fiscal Policy at the University of the State Fiscal Service of Ukraine (31 Universitytetska Str., Irpin, Kyiv region, 08201, Ukraine)

E-mail: movsvetlana@ukr.net

Формування соціально орієнтованої економіки характеризується її соціальною спрямованістю, межі та параметри якої визначаються державою. Вочевидь, що в країнах із такою економікою акцентовано увагу на забезпеченні достатньо високого рівня соціального захисту – безоплатних медицині та освіті. Однак, як зазначає В. Зимовець, «держави, із соціально орієнтованою економікою, крім виконання своїх базових функцій та надання суспільних послуг, бере на себе зобов'язання із соці-

ального та пенсійного забезпечення» [1, с. 168–169]. Розширення своїх соціальних функцій, до яких і належить пенсійне забезпечення, держава здійснює шляхом покращання кількісних та якісних характеристик суспільного виробництва. У контексті цього актуальним є дослідження того, наскільки її принципи та функції зіставні та гармонічно взаємопов'язані із суспільним виробництвом. Від умов формування та розвитку соціально орієнтованої ринкової економіки залежить не лише достатність соціальної захищеності,

зокрема сталість пенсійної системи, а й справедливий розподіл доходів і гарантування адекватного пенсійного забезпечення неактивних верств населення.

Багатогранній проблематиці розвитку соціально орієнтованої економіки країни присвячено праці багатьох науковців, серед яких: С. Гріневська, А. Драбовський, О. Новікова, О. Осінська, О. Свінцов, О. Стеченко, О. Сунцова, Л. Шамілова та інші. Щодо дослідження сталого розвитку пенсійної системи, посилення соціального захисту працюючих, детінізації зайнятості та доходів, демографічного впливу, ефективного використання бюджетних коштів і стабільного соціально-економічного середовища, виділяються праці В. Зимовця, Е. Лібанової, М. Онуфрик, О. Пищуліна, В. Яценка та багато інших.

На жаль, проблематика сталості та фінансової спроможності пенсійної системи України на теренах наукового простору не знайшла остаточного вирішення, що вимагає подальшого вивчення, особливо в частині узгодження динаміки соціально-економічного розвитку держави та рівня пенсійного забезпечення її громадян.

Мета статті полягає в пошуку шляхів реалізації причинно-наслідкового зв'язку між пенсійним забезпеченням і соціально-економічним розвитком держави.

Соціально орієнтованій економіці притаманні високий рівень економічного, політичного, соціального розвитку, що забезпечує підвищення добробуту, якість життя, соціальну справедливість та захищеність населення.

При цьому держава із соціально орієнтованою економікою підтримує постійний вектор розвитку демократичної країни, якій притаманні:

а) *політичний устрій цінностей* (справедливість, відповідальність, незалежність, свобода, солідарність, довіра);

б) *національна згода* (реальна підтримка з боку населення держави, основних принципів державного устрою і основних цінностей, які задаються рамками політико-правової системи; а також: справедливе співвідношення зарплат і пенсій; прозорість механізмів державного утримання високопосадовців; визначення критеріїв політичної відповідальності президента, парламентської більшості, окремих високопосадовців);

в) *суспільна орієнтація* (поміркваність, совість, рівність, відповідальність, соціальна злагода, чесність, порядність та інші);

г) *економічні цінності* (свобода підприємницької діяльності, свобода особистості в застосуванні своїх здібностей та задоволенні потреб тощо) [2, с. 145].

У такій країні роль держави полягає в реалізації принципів, на яких ґрунтується соціально орієнтована економіка, шляхом виконання широкого спектра економічних функцій. Серед них, на думку А. Драбовського, О. Свінцова та О. Осінської, як основні виділяються:

- ✦ збереження та підтримка ринкових механізмів в економіці;
- ✦ розробка й використання дієвих механізмів досягнення високої ефективності суспільного виробництва з урахуванням соціальних інтересів;
- ✦ забезпечення високого рівня соціальності: соціальної рівності та справедливості, соціального партнерства, високого рівня життя населення;
- ✦ визначення та встановлення конкретних «правил гри» для всіх економічних суб'єктів, контроль за їх дотриманням всіма членами суспільства;
- ✦ визначення та захист національних інтересів в умовах поширення глобалізаційних процесів [3].

Поділяючи в цілому думку зазначених учених, однак, вважаємо, що цей перелік має бути доповнений ще однією функцією – розподільчо-регулюючою. Її особливість полягає в тому, що за рахунок, зокрема, податків здійснюється регулювання соціально-економічних процесів, а саме – їх стимулювання, обмеження та контроль. Так, з боку регулювання здійснюється вплив на економічні процеси через стимулювання чи дестимулювання їх темпів у бік збільшення чи зменшення нагромадження капіталу та платоспроможного попиту громадян, а з боку розподілу – це сприяння вирішенню різноманітних соціальних завдань (захист низькооплачуваних осіб, перерозподіл доходів для забезпечення соціально незахищених верств населення, здійснення ефективної демографічної політики, а також пенсійного забезпечення) [4].

Виконуючи економічні функції, держава стає активним учасником ринкової економіки, метою якої є формування суспільства «загального добробуту». Тобто, врахування місця людини в такому суспільстві найбільш яскраво відбиває його особливості та можливості. Логічно, що місце людини в ньому набуває нагальної важливості за умови, що економіка розвивається задля людини як особистості з усім притаманним їй розмаїттям здібностей, духовності та задоволення матеріальних потреб. При цьому обов'язково повинні підвищуватися й якісні характеристики населення країни: рівень освіченості, економічної грамотності, духовних цінностей, розуміння економічних процесів тощо.

Отже, в узагальненому вигляді в соціально орієнтованій економіці держава, з одного боку, виконуючи свої економічні функції, забезпечує високу результативність виробництва, а з іншого – через фіскальну систему здійснює перерозподіл прибутку задля розширення своїх соціальних функцій. У контексті такого тандему забезпечуються вищий рівень та якість життя, соціальна захищеність та можливість творчого розвитку населення, що в кінцевому результаті стимулює розвиток ринкових відносин у країні [3].

Для висвітлення прямого впливу держави на розвиток економіки країни та зважаючи на її функції, доцільно розглянути систему її принципів (рис. 1).

Як ілюструє рис. 1, принципи держави поділяються на загальні та спеціальні. Загальні принципи притаманні країнам загалом і реалізуються державою шляхом впливу на певну сферу економіки. Спеціальні – враховуються при створенні економіки держави кожної окремої країни, з урахуванням її особливостей.

Аналізуючи спеціальні принципи держави, відмітимо ті, які, на нашу думку, повною мірою враховують соціальну складову та забезпечують вищий рівень та якість життя населення, а саме:

- ✦ *ефективності* – передбачення кінцевого економічного ефекту;
- ✦ *стабільності* – забезпечення вирівнювання підйомів і нівелювання спадів ділового циклу, стримування безробіття, підтримки економічного розвитку;
- ✦ *справедливості* – встановлення певної справедливості для громадян;
- ✦ *системності державного впливу* – передбачення комплексного системного підходу до розв’язання проблем;
- ✦ *адекватності* – відображення реалій сучасного етапу соціально-економічного розвитку і політичної надбудови України, а також оцінка загальної політичної та економічної ситуації;

- ✦ *дотримання вимог матеріально-фінансової збалансованості* – забезпечення ресурсного потенціалу суспільства [3].

Не можна не зазначити, що головна особливість перелічених принципів полягає в їх гармонічному поєднанні: вони виступають гарантом соціальної справедливості в суспільстві як необхідної умови сталого розвитку соціально ринкової економіки. Крім того, соціальна справедливість безпосередньо впливає на визначення пріоритетів і напрямів соціальної політики, що спрямовані на забезпечення соціального захисту та безпеки населення. У контексті цього слушну думку висловлюють розробники Проекту гендерно орієнтованого бюджетування, які зазначають, що «соціальна захищеність населення – це складник системи соціальної справедливості та соціального захисту населення, яка характеризує відповідність соціально-захисної політики реальним потребам, інтересам, очікуванням і можливостям різних груп жінок та чоловіків у суспільстві» [5, с. 55].

З огляду на зазначене, прикладом країн з розвинутою економікою є Німеччина і Швеція, де функціонує соціально орієнтована економічна система, в якій поєднуються ринкові та державні механізми регулювання економіки. Хоча обидві країни мають соціально орієнтовану економіку, проте кожній із них притаманна своя специфіка. Наприклад, у Німеччині соціальна складова, а саме, пенсійне забезпечення, більшою

Рис. 1. Система принципів держави

Джерело: складено за [3].

мірою покладено на населення країни, що базується на пенсійному страхуванні та професійних пенсійних фондах. Вважається, що держава не повинна повністю забезпечувати майбутню старість населення.

На противагу Німеччині, у Швеції соціальна складова в частині пенсійного забезпечення покладена на державу, яка бере на себе зобов'язання за майбутнє людей похилого віку. Так, у Швеції державне пенсійне забезпечення не прив'язане до робочого стажу. Це вказує на те, що на державну пенсію заслуговує все населення, яке досягло пенсійного віку. Тобто, модель соціально орієнтованої ринкової економіки Швеції характеризується більшою спрямованістю на пересічного громадянина й бажанням досягти максимально можливої в ринкових умовах соціальної справедливості [6, с. 98].

Із зазначеного видно, що роль держави у Швеції полягає в тому, що вона не втручається в діяльність підприємств, не прагне формувати певну структуру національної економіки, а здійснює перерозподільчі процеси й забезпечує соціальний захист населення.

Отже, можна вважати, що пенсійна система будь-якої країни має дві мети – основну і другорядну. Як стверджує В. Яценко, і ми поділяємо його думку, основна мета – це запобігання бідності серед людей похилого віку та гарантування стабільності й адекватних доходів для забезпечення звичного або гідного рівня життя у старості. Другорядна – сприяння економічному розвитку шляхом мінімізації негативних впливів на ринок праці та використання позитивних макроекономічних наслідків від збільшення національних заощаджень і розвитку фінансового ринку [7].

Відомо, що одним із видів соціального захисту населення будь-якої країни є пенсійне забезпечення, а саме – пенсійні виплати у грошовій формі. Україна в цьому питанні не є виключенням. Так, згідно зі ст. 1 Закону України «Про загальнообов'язкове пенсійне страхування» «пенсійні виплати – грошові виплати в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що здійснюються у вигляді пенсії, довічної пенсії або одноразової виплати;

пенсія – щомісячна пенсійна виплата в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яку отримує застрахована особа в разі досягнення нею передбаченого цим Законом пенсійного віку чи визнання її особою з інвалідністю, або отримують члени її сім'ї у випадках, визначених цим Законом» [8].

Стосовно розмірів пенсійних виплат особам, які досягли свого пенсійного віку, то, відповідно до спеціального принципу держави «адекватність», вони повинні бути відображенням реалій сучасного стану соціально-економічного розвитку країни та соціальної захищеності населення, а саме:

- ✦ запобігати зубожінню осіб, які досягли пенсійного віку;
- ✦ виступати гарантом адекватних пенсій задля звичного та гідного рівня життя у старості неактивних верств населення;
- ✦ враховувати соціальні питання, пов'язані із погіршенням демографічної ситуації (що залежать від показників тривалості життя та інтенсивності старіння населення);
- ✦ враховувати економічні проблеми, обумовлені складнощами забезпечення достатності ефективного інвестування (на що значною мірою впливає розмір пенсій та довгострокове їх заощадження населенням).

Таким чином, з урахуванням сукупності соціальних, економічних і демографічних проблем вважаємо за необхідне розширити термінологічний апарат за рахунок введення в науковий обіг терміна «адекватна пенсія». На нашу думку, «адекватна пенсія» – це щомісячна грошова виплата, яку отримує особа, досягнувши пенсійного віку, яка, з одного боку, запобігає бідності та гарантує стабільний дохід для забезпечення звичного та гідного рівня життя у старості, а з іншого – позитивно впливає на вирівнювання підйомів і нівелювання спадів ділового циклу, стримує безробіття та підтримує достатність ефективного інвестування.

Адекватність пенсій оцінюється за допомогою коефіцієнта заміщення як процентного співвідношення розміру пенсії з попереднім заробітком (за останні 5–10 років або за весь страховий період) чоловіків і жінок, які досягли пенсійного віку.

На засіданні Національної ради реформ України, що відбулося 16 червня 2017 р., презентовано, що з трьох рівнів пенсійної системи очікуваний коефіцієнт заміщення заробітку в Україні планується на рівні 45%, у тому числі:

- ✦ 1-й рівень, із солідарної системи – 30%;
- ✦ 2-й рівень (ще не впроваджений) з накопичувальної системи – 10%;
- ✦ 3-й рівень з добровільних недержавних пенсійних фондів – 5% [7].

Варто зазначити, що в розвинених країнах критерієм адекватності пенсій є коефіцієнт заміщення на рівні 60–70% передпенсійного заробітку [7]. Це пов'язане з тим, що «Міжнародна організація праці рекомендує країнам будувати свої пенсійні системи не на базі прожиткового мінімуму, а на основі коефіцієнта заміщення пенсією втраченого заробітку». Також тут зазначається, що «прожитковий мінімум можна встановлювати скільки завгодно малим, а більш справедливим є порівняння пенсій з поточними заробітками» [9, с. 254].

Єдиним, глобально визнаним документом, що визначає мінімальне значення коефіцієнта заміщення, є Конвенція МОП № 102 «Про мінімальні норми

соціального забезпечення. Встановлені Конвенцією мінімальні стандарти розмірів періодичних виплат (пенсій) стосуються типового бенефіціара, яким є представник кваліфікованої ручної праці зі страховим стажем у 30 років і дружиною пенсійного віку (яка знаходиться на утриманні чоловіка). Типовий отримувач (бенефіціар) повинен відповідати встановленим Конвенцією № 102 вимогам за статтю, стажем, кількістю і складом утриманців, віком (для пенсій по старості). Типовим отримувачем для всіх видів трудової пенсії береться особа чоловічої статі» [9, с. 254]. Також рекомендації Організації економічного співробітництва та розвитку передбачають, що пенсійні виплати необхідно формувати таким чином, щоб дохід після виходу на пенсію складав 70% доходу в активний період життя. Середній показник для 35 країн становить 65% [9, с. 255].

Чинна практика країн з розвинутою економікою показує, що «...встановлений розмір трудової пенсії застосовується для державного пенсійного забезпечення, яке гарантує кожному громадянину «гідний рівень матеріального забезпечення при настанні страхового випадку». Такий рівень рекомендований в розмірах:

- «– не менше 40% втраченого заробітку пенсіонера (Конвенція № 102 «Про мінімальні норми соціального забезпечення», МОП, 1952 р.);
- вище 45% втраченого заробітку (Конвенція № 128 «Про допомоги по інвалідності по старості та у зв'язку з втратою годувальника» МОП);
- 50% (Європейський кодекс соціального забезпечення, 1964) [9, с. 254].

Однак у всіх випадках цей розмір не може бути нижчим за мінімально допустимий рівень споживання пенсіонера, що не дозволяє безпосередньо порівнювати цей показник з вітчизняними кількісними аналогами типу прожиткового мінімуму пенсіонера, мінімального розміру оплати праці, середньостатистичної заробітної плати і середнім розміром трудової пенсії [9, с. 254].

Щодо визначення коефіцієнта заміщення в Україні, то він визначається як співвідношення середньомісячних пенсій та середньомісячної заробітної плати. На жаль, в Законі України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (2004 р.) у формулі пенсійних нарахувань не міститься гарантований коефіцієнт заміщення втраченого заробітку, а розмір пенсії залежить від тривалості страхового стажу та співвідношення заробітку особи із середньою по країні [9, с. 253] (табл. 1).

Дані табл. 1 ілюструють, що індивідуальний коефіцієнт заміщення заробітної плати в Україні у 2016 р. становив 33%, а у 2017 р. – 29%. Це підтверджує прогноз фахівців центру Разумкова, що наразі коефіцієнт заміщення має тенденцію до зменшення.

Так, «за демографічної залежності української розподільчої системи у 0,9562 (11,4 млн пенсіонерів на 12 млн платників страхових внесків) і розмір страхового внеску до ПФУ у 18,4% (83,8449% від 22% ЄСВ), середній коефіцієнт заміщення не перевищить 20% (18,4% : 0,95 = 19,4%). Експерти зауважують, що показник демографічного навантаження пенсіонерами на працююче населення за 26 років (за життя одного покоління) погіршився у 1,5 разу – з 0,6 до 0,95. Тому найближчим часом збільшення коефіцієнта заміщення неможливо – внаслідок політичної неможливості збільшення ЄСВ, та не запровадження другого рівня пенсійної системи» [9, с. 258].

Зауважимо, що більшість осіб пенсійного віку отримують мінімальну пенсію, яка прирівнюється до розміру прожиткового мінімуму, що згідно з Конвенціями МОП № 102 і 128 та Європейським кодексом соціального забезпечення є порушенням. Розміри мінімальної та максимальної пенсії в Україні, що виплачуються у 2018 р., подано в табл. 2.

Дані табл. 2 свідчать про те, що в Україні є не тільки мінімальний рівень пенсій, але й високий, який характерний для привілейованих професійних груп. Мінімальний розмір пенсій вказує не те, що пенсійна система України забезпечує вкрай низький рівень доходів більшості осіб пенсійного віку і не гарантує гідний рівень їхнього життя в майбутньому.

ВИСНОВКИ

Згідно із запропонованим визначенням поняття «адекватна пенсія» можна стверджувати, що вона відображає сучасний економічний стан нашої країни та пенсійне забезпечення осіб похилого віку. Разом з тим, очевидно є відсутність в Україні гармонійного поєднання між економічними функціями та принципами держави, від яких залежить сталість пенсійної системи та майбутнє людей в похилому віці. Тому запропоновано під сталістю пенсійної системи розуміти задоволення власних потреб населення, яке досягло пенсійного віку в сьогоднішній, задля гідного його життя в майбутньому. Вважаємо, що розрахунок коефіцієнта заміщення заробітної плати повинен здійснюватися відповідно до міжнародних норм і враховувати гарантований коефіцієнт заміщення втраченого заробітку. Адже внески людина сплачує до пенсійного фонду протягом всього свого активного віку, а не лише за останні 5–10 років до виходу на пенсію, про що зазначено в Конвенції МОП № 102 «Про мінімальні норми соціального забезпечення». Це свідчить, що подальші наукові розробки автора не повинні обмежуватися проблематикою державного пенсійного забезпечення, а охоплювати й недержавне пенсійне забезпечення. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Зимовець В. В. Державна фінансова політика економічного розвитку : монографія. Київ, 2010. 356 с. URL:

Динаміка співвідношення середньомісячних пенсій і середньомісячної заробітної плати для розрахунку індивідуального коефіцієнта заробітної плати

Рік	Середній розмір призначеної місячної пенсії, грн	Середньомісячна заробітна плата для призначення пенсій, грн	Середньомісячна заробітна плата в розрахунку на одного працівника, грн	Розмір пенсії у % до розміру заробітної плати, %
1996	38,7	151,51	125,84	32
1997	51,9	165,81	143,13	35
1998	52,2	176,09	153,49	33
1999	60,7	218,88	177,52	33
2000	68,9	296,26	230,13	30
2001	83,7	378,45	311,08	36
2002	122,5	442,91	376,38*	26
2003	136,6	372,72	462,58	29
2004	182,2	524,14	590,53	30
2005	316,2	735,57	806,14	39
2006	406,8	928,81	1 041,88	39
2007	478,4	1 197,91	1 352,75	35
2008	776,0	1 573,99	1 809,00	42
2009	934,3	1 650,43	1 909,25	48
2010	1 032,6	1 982,63	2 246,75	48
2011	1 151,9	2 370,53	2 636,17	48
2012	1 253,3	2 752,95	3 031,92	41
2013	1 470,7	2 979,46	3 273,84	45
2014	1 526,1	3 149,95	3 470,00	43
2015	1 851,5	3 661,41	4 195,00	37
2016	1 699,5	4 482,35	5 037,00	33
2017	1 828,3	6 028,81**	6 174,04	29

Примітки:

* – середньомісячна заробітна плата по Україні – <https://i.factor.ua/ukr/snfa/pension/avg-ua>

** – показник середньої заробітної плати за липень 2017 р., що застосовується під час визначення коефіцієнта заробітної плати за серпень. Цей показник нижче за показник червня на 145 грн.

Джерело: складено за [9, с. 253].

<https://books.google.nl/books?id=JZ1zDgAAQBAJ&printsec=rontcover&hl=uk#v=onepage&q&f=false>

2. Горбатенко І. А. Політична теорія та її основні функції в умовах сучасної динаміки соціальних змін. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22 «Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін»*. 2014. Вип. 15. С. 143–148. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/6577/1/Gorbatenko.pdf>

3. Драбовський А. Г., Свінцов О. М., Осінська О. Б. Економічні функції держави в соціально орієнтованій ринковій економіці // Матеріали XIV Міжнародної наукової інтернет-конференції «Advanced Technologies of Science and Education» (19–21 квітня 2018 р.). URL: <http://intkonf.org/drabovskiy-ag-svintsov-om-osinska-ob-ekonomichni-funktsiyi-derzhavi-v-sotsialno-orientovaniy-rinkoviy-ekonomitsi>

4. Податкова система. Функції податків. Сутність фіскальної та розподільчо-регулюючої (економічної) функції податків // Навчальні матеріали онлайн. URL:

https://pidruchniki.com/66998/ekonomika/funktsiyi_podatkiv_sutnist_fiskalnoyi_rozpodilcho-regulyuyuchoyi_ekonomichnoyi_funktsiyi_podatkiv

5. Галузь «Соціальний захист та соціальне забезпечення : Розділ 5 // Гендерний бюджетний аналіз програм, які фінансуються з державного та місцевих бюджетів. Київ, 2016. 88 с.

6. Новікова О. Ф., Грінєвська С. М., Шамілева Л. Л. Соціальна орієнтація економіки: механізми державного регулювання : монографія. Донецьк, 2009. 220 с.

7. Яценко В. Солідарно-накопичувальні «правда і кривда»: чого чекати українцям від пенсійної реформи // ZN.UA. Вип. 31 від 23–31.08.2017. URL: https://dt.ua/macrolevel/solidarno-nakopichivalni-pravda-i-krivda-chogo-chekati-ukrayincyam-vid-pensynoyi-reformi-252858_.html

8. Закон України «Про загальнообов'язкове пенсійне страхування» від 09.07.2003 р. № 1058-IV (зі змінами 02.08.2018 р.) URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1058-15/page>

Розміри мінімальної та максимальної пенсії в Україні у 2018 р.

Термін дії	Розмір мінімальної пенсії (1 ПМ)***	Розмір максимальної пенсії* (10 ПМ)	Обґрунтування
01.01.18–30.06.2018	1373,00**	10730,00	П. 3 ст. 27 і 28 Закону № 1058****
01.07.18–30.11.2018	1435,00**	14350,00	П. 3 ст. 27 і 28 Закону № 1058
01.12.18–31.12.2018	1497,00**	14970,00	П. 3 ст. 27 і 28 Закону № 1058; П. 2, розд. II Закону України від 03.10.18 № 2148-VIII

Примітки:

* – згідно з п. 2 розд. II Закону № 366-VI від 08.07.2011 р. обмеження пенсії максимальним розміром не торкається пенсіонерів, яким пенсія назначена до вступу в силу цього Закону.

** – за кожен повний рік страхового стажу понад: у чоловіків 35 років, а у жінок 30 років страхового стажу пенсія за віком збільшується на 1% розміру пенсії, нарахованої згідно зі ст. 27 Закону № 1058, але не більше, ніж на 1% мінімального розміру пенсії за віком, передбаченого абз. 1 п. 1 ст. 28 Закону № 1058. Для особи, яка має страховий стаж більше, ніж нормований, страховий стаж не може бути обмеженим (п. 1 ст. 28 Закону № 1058, п. 2 розд. II Закону України від 03.10.2017 р. № 2148-VIII).

*** – з 01.01.2018 р. для осіб, які досягли 65 років, мінімальний розмір пенсії за віком при наявності у чоловіків 35 років, а у жінок 30 років страхового стажу встановлюється в розмірі 40% мінімальної заробітної праці, що встановлена законом «Про Державний бюджет України на поточний рік, але не менше прожиткового мінімуму для осіб, які втратили здатність працювати, що передбачено законом (п. 2 ст. 28 Закону № 1058).

**** – Закон № 1058 – Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 р. № 1058-IV.

Джерело: складено за [10].

9. Пищуліна О., Коваль О., Бурлай Т. Фінансові, соціальні та правові аспекти пенсійної реформи в Україні. Світовий досвід та українські реалії / Центр Разумкова. Київ : Видавництво «Заповіт», 2017. 456 с. URL: <http://razumkov.org.ua/uploads/article/2017-PENSII.pdf>

10. Мінімальний і максимальний розмір пенсії у 2018 році. URL: <https://www.profwins.com.ua/ru/directories1/minpens.html>

Науковий керівник – Онишко С. В., доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри фінансових ринків Університету державної фіскальної служби України (м. Ірпінь)

REFERENCES

Drabovskiy, A. H., Svintsov, O. M., and Osinska, O. B. "Ekonomiczni funktsii derzhavy v sotsialno oriyentovaniy rynkovii ekonomitsi" [Economic functions of the state in a socially oriented market economy]. *Advanced Technologies of Science and Education*. 2018. <http://intkonf.org/drabovskiy-ag-svintsov-om-osinska-ob-ekonomichni-funktsiyi-derzhavi-v-sotsialno-oriyentovaniy-rynkovi-ekonomitsi>

"Haluz «Sotsialnyi zakhyst ta sotsialne zabezpechennia : Rozdil 5" [Branch "Social Protection and Social Security: Section 5]. In *Henderniy biudzhetyy analiz prohram, yaki finansuiutsia z derzhavnoho ta mistsevykh biudzhetyv*. Kyiv, 2016.

Horbatenko, I. A. "Politychna teoriia ta yii osnovni funktsii v umovakh suchasnoi dynamiky sotsialnykh zmin" [Political theory and its main functions in the conditions of modern dynamics of social changes]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drachomanova. Seriya 22 «Politychni nauky ta metodyka vykladania sotsialno-politychnykh dystsypilin»*. 2014. <http://enpui.npu.edu.ua/bitstream/123456789/6577/1/Gorbatenko.pdf>

[Legal Act of Ukraine] (2003). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1058-15/page>

"Minimalnyi i maksymalniy rozmir pensii u 2018 rotsi" [Minimum and maximum retirement age in 2018]. <https://www.profwins.com.ua/ru/directories1/minpens.html>

Novikova, O. F., Hrinevska, S. M., and Shamileva, L. L. *Sotsialna oriyentatsiia ekonomiky: mekhanizmy derzhavnoho rehulivannia* [Social orientation of the economy: mechanisms of state regulation]. Donetsk, 2009.

"Podatkova systema. Funktsii podatkov. Sutnist fiskalnoi ta rozpodilcho-rehulivuiuchoi (ekonomichnoi) funktsii podatkov" [The tax system. Functions of taxes. The essence of the fiscal and distributive-regulating (economic) function of taxes]. *Navchalni materialy onlain*. https://pidruchniki.com/66998/ekonomika/funktsiyi_podatkiv_sutnist_fiskalnoyi_rozpodilcho-regulyuyuchoyi_ekonomichnoyi_funktsiyi_podatkiv

Pyshchulina, O., Koval, O., and Burlai, T. "Finansovi, sotsialni ta pravovi aspekty pensii reformy v Ukraini. Svitoviy dosvid ta ukraïnski realii" [Financial, social and legal aspects of pension reform in Ukraine. World experience and Ukrainian realities]. *Tsentrazumkova*. <http://razumkov.org.ua/uploads/article/2017-PENSII.pdf>

Yatsenko, V. "Solidarno-nakopychualni «pravda i kryvda»: choho chekaty ukraïntsiyam vid pensii reformy" [Solidarity-cumulative "True and Invalid": What to expect from the pensioners of Ukraine]. *ZN.UA. Issue 31 from 23-31.08.2017*. https://dt.ua/macrolevel/solidarno-nakopychualni-pravda-i-krivda-chogochekati-ukrayincyam-vid-pensii reformy-252858_.html

Zymovets, V. V. "Derzhavna finansova polityka ekonomichnoho rozvytku" [State financial policy of economic development]. <https://books.google.nl/books?id=JZ1zDgAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=uk#v=onepage&q&f=false>